

Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Medya Okur-Yazarlık Düzeyleri (İzmir Örnekleme)¹

Media Literacy Levels Of Students In Education Faculty (Izmir Sample)

Neşe ASLAN

Ege Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, İzmir

Asuman TUNCER BASEL

Ayazağa Işık İlkokulu, İstanbul

Makale Geliş Tarihi: 08.04.2016

Yayın Kabul Tarihi: 11.08.2016

Özet

Bu çalışmada Eğitim fakültesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının, medya okuryazarlık düzeyleri ve kitle iletişim araçlarından özellikle yeni medya araçları ile olan ilişkileri demografik özellikleri çerçevesinde irdelenmektedir. Çalışma betimsel nitelikte ve tarama modelindedir. Araştırmanın çalışma grubunu Dokuz Eylül Üniversitesi ile Ege Üniversitesi Eğitim Fakültesinde eğitim gören 705 öğrenci oluşturmaktadır. Ölçeklerden elde edilen veriler betimleyici analiz teknikleri ile Tek yönlü (One way) Anova Testi ve Scheffe testleri kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda; eğitim fakültesi öğrencilerinin medya okuryazarlık düzeylerinin ortanın üstünde olduğu; yaş ve bölüme göre medya okuryazarlık düzeylerinin farklılaşmadığı; ancak, cinsiyet, bilgisayara ve internete sahip olma değişkenlerine göre medya okuryazarlık düzeylerinde farklılaştığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Medya, medya okuryazarlığı, yeni medya araçları, öğretmen adayları

Abstract

This study aims at inquiring the Education faculty students' relationship between their media literacy levels, demographic characteristics and the mass media (the new media). This study is a descriptive survey model. The study group covers 705 prospective teachers in Dokuz Eylül University and Ege University. The data gathered from the surveys were analyzed by using descriptive statistics, One Way Anova Test and Scheffe Test. The findings indicated that Education faculty students' media literacy levels were a little higher than the moderate level. However, the variables such as age and department were not found to be effecting to the media literacy levels. Whereas, the variables of gender, having a computer, and having internet connection were found to be contributing to the media literacy levels of the students.

Keywords: Media, media literacy, new media, prospective teachers

---

1. Bu makale, Asuman (Tuncer) Basel'in "Eğitim fakültesi öğrencilerinin medya okur-yazarlık düzeyleri (İzmir örnekleme)" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Bölümü, (2013).

1. Giriş

Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki hızlı gelişmeler, giderek bilginin küreselleşmesine neden olurken, insanların iletişim biçimleri ve iletişim ortamları farklılaşmakta, kitle iletişim araçlarının kapsamı genişlemektedir. Bu bağlamda medya, çeşitli mesajları, farklı sosyo-demografik özelliklere sahip kitleye, kendi yayın politikasına uygun biçimde formatlayarak, tek yönlü yayan, kitle iletişim aracı olarak tanımlanmaktadır (Mora, 2008). Günlük yaşamın bir parçası haline gelen medya, kişilerin birbirleri ile iletişim kurmaları, gündemden haberdar olmaları, bilgi edinmeleri, bilgilerini güncellemeleri gibi işlevlere sahip olarak, çeşitli mesajlarıyla bireyleri farklı şekilde etkilemektedir (Karaman ve Karataş, 2009). Sosyal bir sistem olarak düşünülen medya, insanlara iyi bir yaşam tarzı, toplumsal sorumluluk, ülke sorunları, dünyadaki diğer toplumların kültürleri ve politikaları konusunda küresel değişim ve gelişimleri kapsayan biçimde oldukça geniş bir içeriğe sahiptir. Bu bağlamda, medya, bireylerin dünya görüşlerini, algılarını ve tutumlarını şekillendirmede önemli bir yere sahiptir (Eshleman ve Bullcroft, 2009). Medyanın sosyalleşme üzerindeki etkisi Galician'a (2004) göre, insanları etkileyerek, sosyalleştirme işlevi görmesidir.

Yeni Bir Medya Aracı Olarak İnternet: İnternet, birçok bilgisayar sistemini TCP/IP protokolü ile birbirine bağlayan, dünya çapında yaygın ve kullanma alanı olan sürekli büyüyen bir kitle iletişim ağı olup, kurum ve kişilerin istedikleri bilgiye web siteleri aracılığıyla ulaşabilmelerini sağlamakta (Bülbül, 2000), dünyanın artık herhangi bir noktasında kolaylıkla insanların kullanabildiği, haberlere ulaşabildiği, kendi haberlerini sesli, görüntülü olarak yayımlayabildiği bir iletişim kaynağı olagelmektedir (Sarı, 2012). Dolayısıyla internet, günümüzde yeni ve çok popüler bir medya aracı olarak, bireylere, oldukça hızlı bir şekilde bilgiye ulaşma, insanlar arası ilişkilerde yeni iletişim biçimleri oluşturma, başka dünyalara bakış olanağı yaratma ve eğlendirme gibi olanaklar sunmaktadır.

Medya, yazı, ses ya da görüntü aracılığıyla iletişim kurmayı sağlayan yazılı (gazete ve dergi) ve elektronik basın (radyo, televizyon, sinema ve film), internet, hypermedia, bilgisayar, video, haberleşme uydusu, frekans dağılımı, kitap, slayt, multivizyon, faks, tele-foto, radyo-foto, lifaks, telefon vb. gibi kitle iletişim araçlarını kapsamaktadır (Buckingham, 2003; Giddens, 2009; Bülbül, 2000; Levin, Arafah, Deniz ve Gottesman, 2004).

Değişen kavramların ve teknolojilerin yanı sıra, bu gelişime ayak uydurabilmek ve bu gelişmelerden en iyi şekilde yararlanabilmek için bireylerden beklenen beceri ve yeterlilikler de değişmiştir. Ayrıca, teknolojik gelişimlerle bilginin iletildiği kanallar ve ortamlar da sürekli yenilenmiş ve bilgi okuryazarlığının yanı sıra bilginin iletildiği bu kanalları (TV, radyo, gazete, internet vs.) etkin kullanabilme, bu kanallarla verilen bilgilerdeki mesajları analiz edebilme, değerlendirebilme ve iletibilme gibi becerileri içeren medya okuryazarlığı kavramı önem kazanmıştır (Thoman ve Jolls, 2003; Kurt ve Kürüm, 2010 Arslan-Cansever, 2013). Bu nedenle, öğrencilere medya okuryazarlık becerilerinin kazandırılmasında ve medya mesajlarına ilişkin farkındalıklarının artırılmasında eğitim ve öğretim kurumlarının ve eğitimcilerin önemi vurgulanmakta, var olan öğretim programlarına çeşitli şekillerde bu okuryazarlık çalışmaları konmaktadır (Karaman, 2010). Ancak, medya eğitimini verecek olan öğretmenlerin

medyayı nasıl kullandıkları ile medya okuryazarlık düzeylerinin, model olma ve öğretimin açısından önemli olduğu ve medyanın öğrenciler üzerindeki olumsuz etkisini azaltıp olumlu etkisini arttırarak, öğretmenlerin öğrencilere model olmalarının medya eğitimindeki rolüne dikkat çekilmektedir (Adıgüzel, 2005). Bu noktadan hareketle, bu çalışmada medya eğitiminde önemli rol üstleneceği düşünülen öğretmen adayları olarak Eğitim fakültesi öğrencilerinin medya okuryazarlık düzeyleri incelenmektedir.

Medya Okuryazarlığı ve Önemi

Günümüzde, ekonomi ve teknoloji odaklı değişim ve gelişim olguları, var olanın çok üstünde yeni ve yüksek düzeyli niteliklere sahip insan gücüne gereksinimi artırırken, bu çaba ile geliştirilen eğitim politikaları, değişimin kazandığı ivmeyi yakalayamaz duruma gelmiştir. Bu olgulardan haberdar olmak için bilgi edinmeye, o bilgileri süzgeçten geçirip algılamaya ve yorumlamaya gereksinim vardır. Bunu gerçekleştirebilmek için iletileni anlama becerisinin gelişmiş olması son derece önem taşımaktadır. Günümüzde kitle iletişim araçları ve bilişim teknolojisi (özellikle internet) aracılığıyla bilginin aktarımı küreselleşmekte ve hızlanmaktadır. Dolayısıyla, okuryazarlık, toplumun anlamlaştırdığı iletişimsel simgeleri etkili bir biçimde kullanabilme konusunda yeterli kazanabilmektir (Kösebalaban, Doğan ve Taşköprülü, 2008).

Bawden'e (2001) göre, medya okuryazarlığı, televizyon, radyo, internet, gazete, dergi gibi kitle iletişim araçlarını takip edebilme, anlama ve yorumlamayı kapsayan süreçtir. Carmen (1999) medya okuryazarlığını, medyayı okuma, izleme, konuşma, dinleme becerilerinin düşünme becerisi ile bütünleştirilmesi olarak betimlerken; Potter (2005) bu konudaki görüşlerini, medyaya maruz kalma ve karşılaşılan mesajların anlamını yorumlama şeklinde açıklamaktadır. Benzer yaklaşımları ile Manzo (2007) ve Dennis, (2004) medya okuryazarlığını, çok çeşitli biçimlerdeki mesajlara ulaşma, bunları çözümüleme, değerlendirme ve iletme yeteneği kazanabilmek olarak tanımlanmaktadır. Bir başka anlatımla, medya okuryazarlığı, bireyin medya araçlarından yararlanması ve onları kullanmasını bilerek, gazete, dergi, radyo, televizyon gibi geleneksel medyadan, internet, cep telefonu, oyun konsolları gibi yeni medyadan gelen mesajları alması, algılaması, özümseyerek bilinç süzgecinden geçirmesi, eleştirel bakış açısıyla yorumlayıp değerlendirmesi ve bir başkasına iletmesi olarak tanımlanabilir (Aslan, Aslan ve Arslan Cansever, 2012).

Yine bazı araştırmacılara (Hobbs ve Frost, 2003; Livingstone, 2004; Ashley, Pospel ve Willis, 2010) göre medya okuryazarlığı, çeşitli formlardaki medyaya giriş (çeşitli kaynaklardaki bilgiye erişim), analiz (mesajların nasıl oluşturulduğunu keşfetme ve analiz etme), değerlendirme (medyadaki örtük ve açık mesajları etik, ahlaki ve demokratik ilkelere göre değerlendirme) ve yaratma (çeşitli medya materyalleri kullanarak kendi mesajını yaratma) yeteneği olarak ifade edilmektedir. Medya okuryazarlığı bilgiyi elde etme ve yapılandırma bilişsel, duygusal, estetik ve ahlaki boyutları gerektirir. Bu dört boyutun tümüne ilişkin bilgi sahibi olmak bireyin kendi özelliklerinin ve eksikliklerinin farkında olmasını; medya mesajlarını bu bağlamda değerlendirmesini sağlamaktadır (Deveci ve Çengelci, 2008; Toker Erdoğan, 2010). Ayrıca, medya okuryazarlığı, medyadaki şiddetin karşı etkilerine yardımcı olmak için kullanılabilir müdahalenin bir türü olarak da ifade edilebilir (Scharrer, 2009). Bu boyutuyla medya okuryazarlığının, medyanın olumsuz etkilerine maruz kalmamak için

bireysel bir donanım gerektirdiği ve eğitim kurumlarında kazanılan bilgi ve becerilerin işlevselliğini sorgulamak gerektiği söylenebilir (Demiralay ve Karadeniz, 2008).

Medya Okuryazarlığı ve Eğitim

1920’li yıllardan itibaren medyanın programlı bir biçimde eğitimde ele alınmaya başlanması ve bir öğretim konusu olarak kabul edilmesiyle başlayan süreçte, gelişmiş ülkeler, bugün artık iletişim bilimcilerin yanı sıra ilk ve orta düzeyde görev alan eğitimciler de medya konusunda bilgilenme ve bilinçlenmenin çok erken dönemlerden itibaren başlaması gerektiği üzerinde durmaktadır. Nitekim pek çok ülkede, medya okuryazarlığı konusunda ulusal bir politika belirlendiği; ilk ve ortaöğretim müfredatlarında medya eğitimi, medya pedagojisi, medya okuryazarlığı gibi çeşitli derslere ve uygulamalara yer verildiği görülmektedir (Toker Erdoğan, 2010).

Türkiye’de medya okuryazarlığı ve önemi konusunda farkındalığın oluşmasında oldukça geç kalınmıştır. RTÜK ve MEB arasında 22 Ağustos 2006 tarihinde imzalanan işbirliği protokolüne göre, 2006–2007 öğretim yılında beş ilköğretim okulunda pilot olarak başlatılan medya okuryazarlığı dersi, 2007–2008 öğretim yılından itibaren Türkiye’nin 81 il genelinde ilköğretim okullarında 6, 7 ya da 8. sınıfların birinde okutulmak üzere seçmeli ders olarak programa girmiştir (RTÜK, 2007). İlköğretimde ders olarak okutulmaya başlanması, medya okuryazarlığı ile ilgili çalışmalara hız kazandırmış, çeşitli tartışmalara ve değerlendirmelere de öncülük etmiştir (Som ve Kurt, 2012). 2007–2008 öğretim yılından itibaren de yaygınlaştırılarak tüm ilköğretim okullarının 7. Sınıfın seçmeli ders olarak okutulan medya okuryazarlığı dersi, hizmet içi eğitim alan Sosyal Bilgiler dersi öğretmenleri tarafından okutulmaktadır. Bu dersin amacı; medya karşısında etkiye en açık, en hassas grubu oluşturan çocukların; kitle iletişim araçlarının yapısını ve işleyişini öğrenmelerini, kurgulanmış medya içeriğini bilinçli bir şekilde değerlendirmelerini ve eleştirel olarak izlemelerini sağlamak olarak belirlenmiştir (Elma, Kesten, Dicle, Mercan, Çınkır ve Palavan, 2009; Kurt ve Kürüm, 2010; Aslan ve Arslan Cansever, 2012; Arslan Cansever, 2013; Arslan Cansever ve Seyhan, 2015).

Bu konuda yapılan araştırmalarda, medya eğitimini verecek olan öğretmenlerin medyayı nasıl kullandıkları ile medya okuryazarlık düzeylerinin, model olma ve öğretim açısından önemli olduğu da dile getirilmekte ve medyanın öğrenciler üzerindeki olumsuz etkisini azaltıp olumlu etkisini arttırarak öğretmenlerin öğrencilere model olmalarının medya eğitimindeki rolü vurgulanmakta (Adıgüzel, 2005), özellikle de ergenlerin toplumsallaşmasında internet kullanımının aile ve okul bağlamında yarattığı sorunlara dikkat çekilmektedir (Arslan Cansever, 2010). Türkiye’de medya okuryazarlığı konusunu irdeleyen sınırlı sayıda çalışmalardan birisi olan Apak’ın (2008), “Türkiye, Finlandiya ve İrlanda İlköğretim Programlarının Medya Okuryazarlığı Eğitimi Açısından İncelenmesi” adlı araştırmasında, bu ülkelerde genel olarak korumacı bir yaklaşımın benimsendiği, medya okuryazarlığı konusunun Türkiye’nin aksine İrlanda ve Finlandiya’da disiplinler arası yaklaşımda verildiği sonucuna varılmıştır. Karataş’ın (2008) çalışmasında ise, “Öğretmen Adaylarının Medya Okuryazarlık Düzeyleri” ele alınmıştır. Uşak Eğitim Fakültesi öğretmen adayları üzerinde gerçekleştirilen araştırmada; öğretmen adaylarının yaş, cinsiyet, bölüm, öğretim türü ve mezun oldukları liseler açısından medya okuryazarlık düzeylerinin değişmediği,

ancak, bilgisayarın olması ve kişinin internete erişebilmesi, medya okuryazarlık düzeyini artırmada olumlu etkileye sahip olduğu sonucuna varılmıştır. İnan (2010), “Öğretmen Adaylarının Medya Okuryazarlık Düzeyleri ve Medya Okuryazarlığına İlişkin Görüşleri” araştırmasında, Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü ve İlköğretim Bölümünde (Sınıf Öğretmenliği ve Sosyal Bilgiler Öğretmenliği) öğretmen adaylarının medya okuryazarlığı dersine ilişkin görüşlerini ve medya okuryazarlık düzeylerini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda, öğretmen adaylarının medya mesajlarına karşı tepkisel yaklaşımlarının düşük seviyede olduğu, bilinçli medya okuyucusu oldukları, haberleri farklı kaynaklardan takip ederek yargıya vardıkları, çevresindekileri medyanın etkileri konusunda yeterince bilinçlendirmedikleri, bu dersin gerekliliğine inandıkları ve bu dersin farklı düzeylerde verilmesinin önemi vurgulanmıştır.

Ancak, Türkiye’de, ilk ve orta öğretim programlarında yenileşmeye yönelik çeşitli düzenlemeler yapılmasına rağmen, öğretmen eğitimi programlarında dikkate değer herhangi bir düzenleme yapılmamaktadır (Adıgüzel, 2005). Oysa, ülkenin geleceğinde söz sahibi olacak bireyleri yetiştirmede önemli roller üstlenecek bugünün öğretmen adaylarının medya okuryazarlığı konusunda donanımlı olması beklenir. Bu bağlamda, bu çalışmada Eğitim fakültesinde öğrenim gören öğretmen adayı öğrencilerinin, medya okuryazarlık düzeyleri sorgulanmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Araştırma, geleceğin bireylerinin yetişmesinde, onların farkındalık ve bilinç düzeyleri yüksek bireyler olarak toplumda yerlerini alabilmelerine, demokratik ve çağdaş bakış açıları geliştirebilmelerine katkı sağlayacak ve rehberlik edecek olmaları nedeniyle Eğitim fakültesi öğrencileri üzerinde yapılmıştır. MEB tarafından medya okuryazarlığı dersine girmesi uygun bulunan Sosyal Bilgiler Öğretmenliği ve Sınıf Öğretmenliği bölümlerinde öğrenim gören öğretmen adayları ile Türkçenin doğru ve yerinde kullanımının iyi bir okuryazar olmaya kaynaklık edeceği düşüncesi ile Türkçe Öğretmenliği bölümü öğrencileri ile çalışılmıştır. Türkiye’de medya okuryazarlığına yönelik yapılan çalışmaların sayısında son yıllarda artış olmasına rağmen, Eğitim fakültesi öğrencileri üzerinde bu konuyla ilgili sınırlı sayıda araştırma bulunmaktadır. Bu bağlamda bu araştırmanın ilgili alana katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Bu araştırmanın amacı; Eğitim fakültesi öğrencilerinin medya okuryazarlık düzeylerinin, demografik özelliklerine ve yeni medya araçları ile olan ilişkilerine göre farklılaşp farklılaşmadığının incelenmesidir. Bu bağlamda öğrencilerin; cinsiyet, yaş, bölüm, bilgisayar ve internet kullanım olanağı ile internet kullanım sıklıkları araştırmanın değişkenleri olarak belirlenmiştir. Araştırmada; “Eğitim Fakültesi öğrencilerinin medya okuryazarlık düzeyleri demografik özelliklerine ve yeni medya araçları ile olan ilişkilerine göre farklılaşmakta mıdır?” sorusuna yanıt aranacaktır. Araştırmanın alt problemleri ise aşağıda belirlendiği gibidir:

1. Eğitim fakültesi öğrencilerinin medya okuryazarlık düzeyleri nedir?”
2. Eğitim fakültesi öğrencilerinin medya okuryazarlık düzeyleri ile; a. Öğrencilerin cinsiyetleri arasında, b. Öğrencilerin yaşları arasında, c. Öğrencilerin bölümleri

arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

3. Eğitim fakültesi öğrencilerinin medya okuryazarlık düzeyleri ile; a. Bilgisayara sahip olma durumları arasında, b. İnternete sahip olma durumları arasında, c. İnternet kullanım sıklıkları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?"

2. Yöntem

Araştırma Modeli

Bu çalışmada öğretmen adaylarının medya okuryazarlık düzeyleri ve medya okuryazarlık düzeylerinin bazı değişkenler ile ilişkisinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bu nedenle betimsel nitelikte bir çalışma olup "tarama modeli" ile desteklenmiştir. "Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekilde betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez" (Karasar, 2009: 77).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim fakültesinde ve Ege Üniversitesi Eğitim fakültesinde Sınıf Öğretmenliği, Türkçe Öğretmenliği, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği bölümlerinde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Çalışma grubunun belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabılır durum örnekleme kullanılmıştır. Bu örnekleme türünde araştırmacı yakın ve erişilmesi kolay olan bir durumu belirlemektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2004). Bu çalışmada da araştırmacı her iki üniversiteye erişimi bakımından yakın ve erişilebilir bir durum seçmiştir.

Veri Toplama Araçları

Veri toplamada; Karataş (2008) tarafından geliştirilen "Medya Okuryazarlık Düzey Belirleme Ölçeği" (MODBÖ) uygulanmıştır. 17 maddeden oluşan ölçme aracının güvenilirliği Cronbach Alpha = ,84 bulunmuştur. Ölçeğin yapı geçerliliği için yapılan faktör analizi sonucunda 3 alt faktör tespit etmiştir. Birinci faktör "Bilgi Sahibi Olma" güvenilirlik katsayısı 0,721 olarak; "Analiz Edebilme ve Tepkide Bulunabilme" faktörünün güvenilirliği 0,705 olarak; "Yargılayabilme, Örtük Mesajları Görebilme" faktörünün güvenilirliği 0,680 olarak tespit edilmiştir.

Araştırmada kullanılan Likert tipi ölçek için kişilerin verilen önermelerle ilgili görüşlerini, "kesinlikle katılıyorum" (5) ile "kesinlikle katılmıyorum" (1) arasında sıralanan seçeneklerde belirtmeleri istenmiştir. Ölçek sonuçları 5.00-1.00=4.00 puanlık bir genişliğe dağılmışlardır.

Verileri Çözümleme Teknikleri

Araştırmada elde edilen veriler SPSS 17.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verileri değerlendirilirken betimleyici istatistiksel metotları (sayı, yüzde, ortalama, standart sapma) kullanılmıştır. Niceliksel verilerin karşılaştırılmasında iki grup ara-

sındaki fark t-testi, ikiden fazla grup durumunda parametrelerin gruplar arası karşılaştırmalarında tek yönlü ANOVA Testi ve farklılığa neden olan grubun tespitinde Scheffe Testi kullanılmıştır. Elde edilen bulgular %95 güven aralığında, %5 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

3. Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde, Eğitim fakültesi öğrencilerinin demografik özelliklerine, yeni kitle iletişim araçları ile olan ilişkilerine ve cinsiyet, yaş, bölüm gibi demografik değişkenlerle; bilgisayara sahip olma durumu, internet kullanım olanağı, internet kullanım sıklıkları gibi değişkenlerin medya okuryazarlık düzeylerini ne şekilde etkilediğine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan 705 eğitim fakültesi öğrencisinin %56,9'unun (n=401) kız, %43,1'inin (n=304) erkek olduğu; yaşa göre dağılımlarının ise, %26,4'ünün (n=186) 18-19 yaş, %49,1'inin (n=346) 20-21 yaş, %24,5'inin (n=173) 22 yaş ve üstü olduğu belirlenmiştir. Öğrenim gördükleri bölümlere göre, öğrencilerin %43,8'i (n=309) Sınıf Öğretmenliği, %18,3'ü (n=129) Türkçe Öğretmenliği ve %37,9'u (n=267) Sosyal Bilgiler Öğretmenliğindedir. Buna göre, örneklem grubunun yaklaşık yarısı Sınıf Öğretmenliği bölümünde öğrenim görmektedir.

Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Yeni Medya Araçları ile Olan İlişkisiyle İlgili Bulgular

Bu bölümde Eğitim fakültesi öğrencilerinin bilgisayara sahip olma, internet bağlantısına sahip olma, internet kullanım sıklıkları, interneti kullanma amaçlarına ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Araştırmaya katılan Eğitim fakültesi öğrencilerinin bilgisayara sahip olma durumları incelendiğinde; %77,2'sinin (n=544) bilgisayara sahip olduğu, %22,8'inin (n=161) ise bilgisayara sahip olmadığı; öğrencilerin %65,7'sinin (n=463) internet bağlantısının olduğu, %34,3'ünün (n=242) ise internet bağlantısının olmadığı belirlenmiştir.

Bu öğrencilerinin internet kullanım sıklıklarına ilişkin bulgular incelendiğinde, %10,8'inin (n=76) haftada bir saatten az, %35'inin (n=247) haftada 1-5 saat; %23'ünün (n=162) haftada 6-10 saat; %14'ünün (n=99) haftada 10-20 saat; %17,2'sinin (n=121) ise haftada 20 saatten fazla interneti kullandıkları görülmektedir.

Araştırma Alt Problemlerine İlişkin Bulgular

Araştırmanın Birinci Alt Problemine İlişkin Bulgular: Araştırmanın birinci alt problemine yönelik Eğitim fakültesi öğrencilerinin medya okuryazarlık düzeyini belirlemek amacıyla yüzde, frekans, aritmetik ortalama ve standart sapma tanımlayıcı istatistiksel analizler yapılmış ve sonuçlar Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Medya Okuryazarlık Düzeyleri

	Medya Okuryazarlık Düzeyi												$\bar{X}$	SS
	Hiçbir zaman		Nadiren		Ara sıra		Sıklıkla		Her zaman					
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
Kitle iletişim araçlarında yer alan mesajların doğruluğuna ve yanlışlığına kendim karar verebilirim.	10	1,4	30	4,3	139	19,7	293	41,6	233	33,0	4,00	,90		
Kitle iletişim araçları tarafından üretilen tüketim kültürü, şiddet v.b değerlerin farkına varırım.	11	1,6	40	5,7	93	13,2	270	38,3	291	41,3	4,12	,94		
Kitle iletişim araçlarının politik, ekonomik, kültürel, sosyal önceliklerinin olduğunu fark ederim.	9	1,3	50	7,1	162	23,0	284	40,3	200	28,3	3,87	,94		
Mesajların hangi amaçlarla (sosyal sorumluluk, tüketim, bilgi verme eğilimi v.b.) oluşturulduğunu fark ederim.	11	1,6	37	5,2	117	16,6	323	45,8	217	30,8	3,99	,90		
Kitle iletişim araçlarındaki yayınların olumlu ve olumsuz yanlarını belirlerim.	5	0,7	30	4,3	132	18,7	284	40,3	254	36,0	4,06	,88		
Kitle iletişim araçlarıyla verilen mesajlara eleştirel bir bakış açısıyla bakarım.	7	1,0	49	7,0	227	32,2	255	36,2	167	23,7	3,74	,92		
Kitle iletişim araçlarının bireyleri nasıl etkilediği konusunda yeterliliğe sahibim.	6	0,9	34	4,8	190	27,0	320	45,4	155	22,0	3,82	,85		
Toplam	17	2,4	89	12,6	189	26,8	224	31,8	186	26,4	3,94	,91		
Kitle iletişim araçlarının yayınlarında kanunî ve etik kurallara bağlı kalımlı kalınmadığını takip ederim.	19	2,7	44	6,2	132	18,7	250	35,5	260	36,9	3,92	1,02		
Kitle iletişim araçlarındaki yanlış haberlik yapıldığını hemen farkına varırım.	20	2,8	100	14,2	243	34,5	213	30,2	129	18,3	3,46	1,03		
Kitle iletişim araçlarındaki yayınların olumsuzluklarından korunma konusunda önerilerde bulunurum.	8	1,1	51	7,2	201	28,5	262	37,2	183	26,0	3,79	,94		
Kitle iletişim araçlarındaki mesajlara olumlu ve olumsuz tepki veririm.	8	1,1	40	5,7	203	28,8	288	40,9	166	23,5	3,80	,90		
Verilen mesajların farklı kitle iletişim araçlarında farklı biçimlerde oluşturulduğunu bilirim.	21	3,0	108	15,3	238	33,8	238	33,8	100	14,2	3,40	1,00		
Birey olarak kitle iletişim araçlarındaki üretim sürecine ne kadar etkim olabileceğini bilirim.														
Toplam	6	0,9	51	7,2	179	25,4	333	47,2	136	19,3	3,76	,87		
Kitle iletişim araçlarının aktardığı örtük (geri planda kalan) mesajların farkına varırım.	11	1,6	44	6,2	180	25,5	310	44,0	160	22,7	3,80	,91		
Kitle iletişim araçlarıyla verilen mesajlardaki anlamları çözümleme yeterliliğe sahibim.	7	1,0	51	7,2	184	26,1	286	40,6	177	25,1	3,81	,92		
Kitle iletişim araçlarında yapılan gizli reklâmı fark ederim.	14	2,0	50	7,1	180	25,5	229	32,5	232	32,9	3,87	1,01		
Sponsorların yayın üzerindeki etkisini gözlemleyebilirim.														
Toplam											3,81	,93		

Tablo 1 incelendiğinde, Eğitim fakültesi öğrencilerinin medya okuryazarlık düzeylerinde, ölçek maddelerine verilen cevapların ortalamalarının 3,408 ile 4,120 arasında değiştiği görülmektedir. Eğitim fakültesi öğrencilerinin en yüksek medya okuryazarlık düzeyinin “Bilgi Sahibi Olmak” alt boyutunda olduğu (= 3,947), en düşük medya okuryazarlık düzeyinin ise “Analiz Edebilme ve Tepki Oluşturabilme” alt boyutunda olduğu (= 3,677) belirlenmiştir. Bu anlamda öğretmen adaylarının medya okuryazarlık düzeylerinin ortalamanın üstünde iyi bir değer olduğu söylenebilir.

Araştırmanın ikinci alt problemine ilişkin bulgular: **a.** Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Medya Okuryazarlık Düzeylerinin Cinsiyete Göre Farklılaşma Bulguları: Eğitim fakültesi öğrencilerinin medya okuryazarlık düzeyleri ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını belirlemek amacıyla bağımsız gruplar T-testi uygulanmış ve sonuçlar Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Medya Okuryazarlık Düzeyleri ile Cinsiyetlerine İlişkin T-testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	$\bar{x}$	SS	sd	t	p
Bilgi Sahibi Olmak	Kız	401	28,067	3,926	596,47	3,094	,002*
	Erkek	304	27,055	4,561			
Analiz Edebilme ve Tepkide Bulunma	Kız	401	22,411	3,708	616,79	2,257	,024*
	Erkek	304	21,736	4,090			
Yargılayabilme, Örtük Mesajları Görebilme	Kız	401	15,483	2,598	616,67	2,514	,012*
	Erkek	304	14,957	2,866			

* $p < .05$

Bulgulara göre, medya okuryazarlık düzeyleri olan “Bilgiye Sahip Olma”, “Analiz Edebilme ve Tepkide Bulunma” ve “Yargılayabilme, Örtük Mesajları Görebilme” boyutlarından alınan puanların, Eğitim fakültesi öğrencilerinin cinsiyetlerine göre farklılık gösterdiği ve kız öğrencilerde daha yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir.

b. Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Medya Okuryazarlık Düzeylerinin Yaş Göre Farklılaşma Bulguları: Eğitim fakültesi öğrencilerinin “Bilgi Sahibi Olma” boyutundaki puan ortalamalarının, yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır. ($F=0,445$; $p=0,641 > 0,05$). Yine, bu analizde, öğrencilerin “Analiz Edebilme ve Tepkide Bulunma” boyutunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır. ($F=0,580$; $p=0,560 > 0,05$). Ayrıca, öğrencilerin “Yargılayabilme, Örtük Mesajları Görebilme” boyutundaki puan ortalamalarının yaş değişkenine göre grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır. ($F=0,210$; $p=0,810 > 0,05$).

c. Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Medya Okuryazarlık Düzeylerinin Bölümlere Göre Farklılaşma Bulguları: Eğitim fakültesi öğrencilerinin medya okuryazarlık düzeylerinde bölümlere göre farklılığın olup olmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü Varyans Analizi (ANOVA) uygulanmış ve sonuçta; “Bilgi Sahibi Olma” boyutunda ($F=1,461$; $p=0,233>0,05$); “Analiz Edebilme ve Tepkide Bulunma” boyutunda ($F=0,276$; $p=0,759>0,05$); ve “Yargılayabilme, Örtük Mesajları Görebilme” boyutunda ($F=0,613$; $p=0,542>0,05$) fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır.

Araştırmanın Üçüncü Alt Problemine İlişkin Bulgular: a. Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Medya Okuryazarlık Düzeylerinin Bilgisayara Sahip Olma Durumlarına Göre Farklılaşma Bulguları: Araştırmanın üçüncü alt problemine yönelik Eğitim fakültesi öğrencilerinin medya okuryazarlık düzeyleri ile bilgisayara sahip olma durumları arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını belirlemek amacıyla bağımsız gruplar t-testi uygulanmış ve sonuçlar Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3. Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Medya Okuryazarlık Düzeyleri ile Bilgisayara Sahip Olma Durumlarına İlişkin T-testi Sonuçları

	Bilgisayara Sahip Olma Durumu	N	$\bar{x}$	Ss	sd	t	p
Bilgi Sahibi Olmak	Evet	544	27,82	4,24	265,30	2,30	,022*
	Hayır	161	26,96	4,17			
Analiz Edebilme ve Tepkide Bulunma	Evet	544	22,34	3,89	269,09	2,84	,005*
	Hayır	161	21,37	3,77			
Yargılayabilme, Örtük Mesajları Görebilme	Evet	544	15,45	2,71	266,54	3,63	,000**
	Hayır	161	14,58	2,66			

* $p < .05$ ** $p < .001$

Bulgular incelendiğinde, medya okuryazarlık düzeyleri olan “Bilgiye Sahip Olma”, “Analiz Edebilme ve Tepkide Bulunma” ve “Yargılayabilme, Örtük Mesajları Görebilme” boyutlarının Eğitim fakültesi öğrencilerinin bilgisayara sahip olma durumlarına göre farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Buna göre, medya okuryazarlık düzeylerinin, bilgisayara sahip olan öğrencilerde daha yüksek düzeyde olduğu söylenebilir.

b. Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Medya Okuryazarlık Düzeylerinin İnternete Sahip Olma Durumlarına Göre Farklılaşma Bulguları: Eğitim fakültesi öğrencilerinin medya okuryazarlık düzeyleri ile internete sahip olma durumları arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını belirlemek amacıyla bağımsız gruplar T-testi uygulanmış ve sonuçlar Tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4. Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Medya Okuryazarlık Düzeyleri ile İnternete Sahip Olma Durumlarına İlişkin T-testi Sonuçları

	İnternete Sahip Olma Durumu	N	$\bar{x}$	SS	sd	T	P
Bilgi Sahibi Olmak	Evet	463	27,92	4,23	493,88	2,59	,010*
	Hayır	242	28,06	4,19			
Analiz Edebilme ve Tepkide Bulunma	Evet	463	22,39	4,02	543,91	2,74	,006*
	Hayır	242	21,58	3,56			
Yargılayabilme, Örtük Mesajları Görebilme	Evet	463	15,57	2,66	477,96	4,26	,000**
	Hayır	242	14,65	2,74			

* $p < .05$ ** $p < .001$

Bulgulara göre, medya okuryazarlık düzeyleri olan “Bilgiye Sahip Olma”, “Analiz Edebilme ve Tepkide Bulunma” ve “Yargılayabilme, Örtük Mesajları Görebilme” boyutlarının, Eğitim fakültesi öğrencilerinin internete sahip olma durumlarına göre farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Ayrıca, Eğitim Fakültesi öğrencilerinin “Analiz Edebilme ve Tepkide Bulunma” ve “Yargılayabilme, Örtük Mesajları Görebilme” boyutlarında medya okuryazarlık düzeylerinin internete sahip olan öğrencilerde daha yüksek olduğu, buna karşılık, “Bilgiye Sahip Olma” boyutunda medya okuryazarlık düzeyinin internete sahip olmayan öğrencilerde daha yüksek olduğu görülmektedir.

c. Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Medya Okuryazarlık Düzeylerinin İnternet Kullanım Sıklıklarına Göre Farklılaşma Bulguları: Bu alt problemde, Eğitim fakültesi öğrencilerinin medya okuryazarlık düzeyleri ile internet kullanım sıklıkları arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü Varyans Analizi (ANOVA) uygulanmış ve sonuçlar Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5. Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Medya Okuryazarlık Düzeyleri ile İnternet Kullanım Sıklıklarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Grup	N	Ort	Ss	F	P
Bilgi Sahibi Olmak	Haftada bir saatten az	76	26,88	3,97	2,65	0,032*
	Haftada 1-5 saat	247	27,15	4,41		
	Haftada 6-10 saat	162	28,14	3,92		
	Haftada 10-20 saat	98	28,29	4,45		
	Haftada 20 saatten fazla	121	27,82	4,13		
Analiz Edebilme ve Tepkide Bulunma	Haftada bir saatten az	76	21,44	4,25	2,17	0,070
	Haftada 1-5 saat	247	21,82	3,62		
	Haftada 6-10 saat	162	22,19	3,80		
	Haftada 10-20 saat	98	22,31	3,88		
	Haftada 20 saatten fazla	121	22,88	4,20		
Yargılayabilme, Örtük Mesajları Görebilme	Haftada bir saatten az	76	14,48	2,55	9,19	0,000**
	Haftada 1-5 saat	247	14,64	2,81		
	Haftada 6-10 saat	162	15,61	2,53		
	Haftada 10-20 saat	98	16,08	2,61		
	Haftada 20 saatten fazla	121	15,81	2,65		

* $p < .05$ ** $p < .001$

Eğitim fakültesi öğrencilerinin “Bilgi Sahibi Olma” boyutunun puan ortalamalarının internet kullanım sıklığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. ($F=2,657$; $p=0,032<0,05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı post-hoc analizi sonucunda, haftada 6-20 saat arası internet kullananların “Bilgi Sahibi Olma” boyutunun puanları haftada bir saatten az internet kullananlarınkinden yüksek bulunmuştur.

Eğitim fakültesi öğrencilerinin “Analiz Edebilme ve Tepkide Bulunma” boyutunun puan ortalamalarının internet kullanım sıklığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($F=2,177$; $p=0,070>0,05$). Bunun yanısıra, öğrencilerin “Yargılayabilme, Örtük Mesajları Görebilme” boyutunun puan ortalamalarının internet kullanım sıklığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonucunda, grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=9,192$; $p=0,000<0,05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı post-hoc analizi sonucunda haftada 10-20 saat arası internet kullananların, “Yargılayabilme, Örtük Mesajları Görebilme” boyutunun puanları haftada bir saatten az internet kullananların puanlarından yüksektir.

4. Tartışma ve Sonuç

Araştırma bulguları incelendiğinde, Eğitim fakültesi öğrencilerinin, orta düzeyin biraz üstünde medya okuryazarı olduklarını söylemek mümkündür. Bu üç boyutun ortalama sonuçları kendi içlerinde de yakın bir puan aralığı sergilemektedir. Medya okuryazarlık düzeylerine göre; birinci derecede, bilgi sahibi olmak amacıyla medyayı kullandıkları; ikinci derecede, mesajları yargılayabildikleri ve asıl mesajı algılayabildikleri; üçüncü derecede ise, alınan mesajları analiz edip tepki oluşturabildikleri görülmektedir.

Karataş’ın (2008) yaptığı çalışmada, üç boyutuyla öğretmen adaylarının medya okuryazarlık düzeylerinin ortalamasının üzerinde bir değer bulunması, bu çalışmada Eğitim fakültesi öğrencilerinin medya okuryazarlık düzeylerinin, yine üç ayrı boyutuyla da orta değer üzerinde çıkması bakımından benzerlik göstermektedir. İnan’ın (2010) Eğitim fakültesi öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada ise yalnızca bilgi sahibi olmak amacıyla medyayı kullanmaları boyutuyla paralellik göstermektedir. Ancak İnan, mesajları analiz edip tepki oluşturabilme boyutuyla farklı olarak, her türlü iletiye karşı olumlu ya da olumsuz tepki, eleştiri ve yorumlarını ilgili kuruluşa, gerek vatandaşlık bilinci içerisinde gerekse öğretmen kimliği ile yeteri kadar iletmediklerini ortaya koymaktadır.

Bilgi toplumunda bireylerin, medya okuryazarı olabilmelerinde şüphesiz ki en önemli görev eğitim kurumlarına ve öğretmenlere düşmektedir. Diğer konularda olduğu gibi toplumun medya okuryazarı bireylerden oluşmasına öncülük edecek rehberler, öğretmenlerdir. Dolayısıyla, Eğitim fakültesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının donanımlı birer medya okuryazarı olmaları gerekliliği çok açıktır. Bununla birlikte, araştırmaya katılan öğrencilerin medya okuryazarlık düzeylerinin cinsiyetlerine göre farklılık gösterdiği ve kız öğrencilerde daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Ancak, Çepni, Palaz ve Ablak'ın (2015) Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının medya ve televizyon okuryazarlık düzeylerinin incelendiği çalışmada, okuryazarlık düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir biçimde değişmediği belirlenmiştir. Araştırma bulgusunun yorumlanmasında, cinsiyet farkı olmaksızın tüm öğretmen adaylarının, bu dersi vermeleri beklendiği için benzer bir farkındalık geliştirmiş olabilecekleri belirtilmektedir. Yeşil ve Korkmaz (2008) tarafından yapılan bir diğer çalışmada, öğretmen adaylarının cinsiyetlerinin, televizyon bağımlılığı ve okuryazarlık düzeyleri ile televizyonun eğitsel işlevine ilişkin düşünceleri üzerinde etkili olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Benzer bulgular Ertek'in (2013), öğretmenlerle yaptığı çalışmada erkek / kadın öğretmenlerin algıladıkları medya okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı farklılıklara ulaşılmadığı ifade edilmiştir. Bu bulgular, araştırma bulguları ile örtüşmemektedir.

Bununla birlikte, araştırmaya katılan öğrencilerimizin yaşlarına göre ve Sınıf Öğretmenliği, Türkçe Öğretmenliği ve Sosyal Bilgiler Öğretmenliği gibi farklı bölümlerde öğrenim görmelerine göre medya okuryazarlık düzeylerinin farklılık göstermediği belirlenmiştir. Bu bulgu, Karataş'ın (2008) çalışmasıyla paralellik gösterirken, İnan'ın (2010) araştırmasında, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği öğrencilerinin, Türkçe Öğretmenliğindekilere göre daha fazla tepkisel olduğu anlaşılmıştır. Karaman, Karataş ve Özgür (2014) tarafından yapılan araştırmada ise, öğretmen adaylarının bölüm değişkeni açısından medya okuryazarlık düzeyi incelenmiş ve sosyal bilgiler öğretmenliği öğrencilerinin, sınıf öğretmenliği, ilköğretim matematik ve fen bilgisi öğretmenliği öğrencilerinden daha yüksek medya okuryazarlık düzeyine sahip olduğu görülmüştür.

Bunun yanı sıra, araştırmaya katılan Eğitim fakültesi öğrencilerinin büyük bir kesiminin bilgisayarı olduğu ve medya okuryazarlık düzeylerini farklılaştırdığı belirlenmiştir. Bu öğrencilerin yeni medya araçlarındaki mesajları daha iyi algıladıkları, olumlu ve olumsuz yayınları ayırt edebildikleri, bu araçlar tarafından üretilen tüketim kültürünün farkında oldukları ve eleştirel bir bakış açısıyla yaklaştıkları söylenebilir. Günümüzde bilgisayarın; televizyon, müzik seti, çeşitli görsellerin izlenebildiği eğlence ve sosyal ağlara ulaşılabilen bir araç olması nedeniyle, medya okuryazarlığına katkı sağladığı düşünülebilir. Benzer bir çalışmada Karaman, Karataş ve Özgür, (2014), öğretmen adaylarının internet kullanım amacına göre medya okuryazarlığı ve eleştirel düşünme eğilimleri arasında anlamlı bir ilişki tespit edilemediği, ancak, internet kullanım amaçlarından “haber okuma” amacıyla internet kullandıklarını ifade edenlerin medya okuryazarlık düzeyi ve eleştirel düşünme eğilimlerinin en yüksek

değerlerde olduğu belirtmiştir.

Araştırmamızda, internete sahip olmayan öğrencilerin “Bilgi Sahibi Olma” boyutuna ilişkin medya okuryazarlık düzeylerinin, internete sahip olan öğrencilerden daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Dolayısıyla, internete sahip olmayan öğrencilerin yeni kitle iletişim araçlarındaki mesajların doğruluğuna ya da yanlışlığına kendilerinin karar verdikleri, bu mesajların hangi amaçlarla oluşturulduklarını fark ettikleri düşünülebilir. Bu bağlamda, internete sahip olan öğrencilerin “Analiz Edebilme ve Tepkide bulunma” ile “Yargılayabilme, Örtük Mesajları Görebilme” boyutlarına ilişkin medya okuryazarlık düzeyleri daha yüksektir. Karataş’ın (2008) çalışmasında da üçüncü boyuta ilişkin bulgular benzerlik göstermekte ve internete sahip olan öğrencilerin gizli (örtük) mesajları daha kolay algıladıkları ifade edilmektedir. Bu bağlamda, öğretmen adaylarının medya okuryazarlık ve eleştirel düşünme eğilimleri arasındaki ilişkide, medya okuryazarlığı arttıkça eleştirel düşünme eğilimlerinin de arttığı veya eleştirel düşünme eğilimleri arttıkça medya okuryazarlığının artmakta olabileceğine dikkat çekilmektedir. (Karaman, Karataş ve Özgür, 2014).

Araştırmaya katılan Eğitim fakültesi öğrencilerinin internet kullanım sıklıklarına göre “Analiz Edebilme ve Tepkide Bulunma” boyutuna ilişkin medya okuryazarlık düzeylerinin farklılaşmadığı, “Bilgi Sahibi Olma” ve “Yargılayabilme, Örtük Mesajları Görebilme” boyutlarına ilişkin medya okuryazarlık düzeylerinin ise farklılaştığı belirlenmiştir. “Yargılayabilme, Örtük Mesajları Görebilme” boyutu incelendiğinde ise, internet kullanım sıklığı arttıkça bilgiye ulaşma ve gizli mesajları kavrayabilme becerisinin de arttığı belirlenmiştir. Son yıllarda bilgi iletişim teknolojilerinin en önemli aracı haline gelen internetin, öğretmen adayları tarafından kullanım amaçlarının incelendiği araştırmada, ilk sırada “bilgiye erişimin” yer aldığı; içinde çok çeşitli kaynakları bulduran internetin, öğretmen adaylarının da araştırma yapma, gündemden haberdar olma, yenilikleri takip etme gibi çeşitli işlerindeki bilgi arayışları için temel kaynak oluşturduğu ifade edilmektedir (Karaman, 2010). Bu durumda, medya okuryazarlığı ile eleştirel düşünebilmenin önemi ve bağlantısı bir bütün olarak düşünülebilir. Arke (2005) üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmada medya okuryazarlığı ile eleştirel düşünme arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna varmıştır. Diğer bazı çalışmalarda da medya okuryazarlığı eğitiminin öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerine olumlu etki ettiği belirlenmiştir (Bakan, 2010; Kartal, 2007). Kansızoğlu’nun (2016) çalışmasında ise, öğretmen adaylarının önemli bir bölümünün medya okuryazarlığı eğitimiyle daha sorgulayıcı-eleştirel ve çok yönlü bir bakış açısına sahip olduklarını ifade edilmektedir. İnan’ın (2015) öğretmen adayları üzerinde yaptığı bir araştırmada, katılımcıların % 90’ın üzerinde bir oranla medya okuryazarlığının ayrı bir ders olarak eğitim programlarında kalması konusunda görüş bildirmeleri bu dersin öğretmenler gözünde gerekliliğini ortaya koymaktadır. Ayrıca, medya okuryazarlığının okullarda okutulacak bir ders olmasının ötesinde, okulöncesi dönemden başlayarak hayat boyu sürecek bir farkındalık oluşturması da bu konunun uzmanlarının önemle üzerinde durduğu bir konudur. Bu şekilde değerlendirildiğinde

bu eğitimin okul öncesinden başlayarak doğru öğretim yöntem ve teknikleri ile verilmesi durumu ortaya çıkmaktadır.

Türkiye’de eğitim programlarına yeni konan medya okuryazarlığı dersi, velilere de kurs niteliğinde önemle ve kapsamlı olarak verilmelidir. Ancak, tüm bunların gerçekleştirilmesi için, bu konuda yol gösterici, rehber olabilecek, medya okuryazarlığı konusunda iyi yetişmiş, donanımlı eğitimcilere gereksinim duyulmaktadır. Türkiye’de verilen medya okuryazarlığı eğitimi henüz tam anlamıyla yaygınlaşamamış ve etkin bir bilinçlenme yaratamamıştır. İlköğretim öğrencileri için eğitimler verilmeye başlanmışsa da ana baba eğitimleri çok yetersiz düzeydedir. Ebeveynlerin medya okuryazarı olmaları, okul öncesi çocuklarını kitle iletişiminin özellikle de televizyonun ve internetin olumsuz etkilerinden koruyabileceğini düşündürmektedir. Araştırmalar, medya okuryazarlığı konusunda bilgilendirilen ebeveynlerin diğerlerine göre çocuklarının televizyon izleme alışkanlıklarını daha yakından izlediklerini ve bu konuda kurallar koyduklarını göstermektedir (Gündüz Kalan, 2010). Dolayısıyla, anne ve babaların çocuklarına medya okuryazarlığı konusunda rehberlik edebilmeleri için, öncelikle kendilerinin bu konu ile ilgili farkındalığa sahip olmaları gerekmektedir.

Eleştirel düşünme ve medya okuryazarlığının birbiriyle etkileşim halinde olan iki önemli kavram olduğu düşünüldüğünde, bunun öncelikle eğitimciler ve toplum için önemi konusunda farkındalığın artırılması gerekmektedir. Medya eğitimi, Fedorov’a (2003) göre, bireyleri demokratik bir toplumda yaşama hazırlamada etkin bir rol oynamaktadır. Dolayısıyla, gelişmekte olan bu toplumda, medya okuryazarlık düzeyinin yükseltilmesi, bilgiye ulaşmayı bilen, ulaştığı bilgiyi eleştirebilen ve sorgulayabilen bireyleri yetiştirebilmek için son derece önemlidir. Bu bağlamda, Türkiye’de eğitim yoluyla toplumsal farkındalık oluşturulabilmeli ve medya okuryazarlığı daha çok araştırmaya konu olabilmelidir. Bu çalışma, İzmir örneklemini ve yeni medya okuryazarlığı ile sınırlı olup bu alanda yapılacak daha kapsamlı araştırmalara katkı sağlayabilmesi beklenmektedir.

5. Kaynakça

- Adıgüzel, A. (2005). Avrupa birliğine uyum sürecinde öğretmen niteliklerinde yeni bir boyut: Bilgi okur-yazarlığı. *Milli Eğitim, Üç Aylık Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 33 (167).
- Alagözli, C. (2012). *Türkiye’de ve Avrupa Birliği ülkelerinde medya okuryazarlığı [Media literacy in Turkey and in European Union Countries]* (Unpublished expertise thesis), T.C Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, Ankara, Turkey.
- Arke, E. T. (2005). *Media literacy and critical thinking: Is there a connection?* Doctoral Dissertation. Duquesne University, Pittsburg.
- Ashley, S., Poepsel, M. ve Willis, E. (2010). Media literacy and news credibility: Does knowledge of media ownership increase skepticism in news consumers?. *Journal of Media Literacy Education*, 2 (1), 37 - 46.

- Apak, Ö. (2008). *Türkiye, Finlandiya ve İrlanda ilköğretim programlarının medya okuryazarlığı eğitimi açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,
- Arslan Cansever, B. (2010). *Ergenlerin toplumsallaşmasında internet kullanımının aile ve okul bağlamında yarattığı sorunlar*. Yayınlanmamış Doktora tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Arslan Cansever, B. (2013). Turkish teacher candidates' perceptions of the "media literate individual" through metaphors. *International Journal of Scientific Research in Education*, 6(2), 204-213.
- Arslan Cansever, B. ve Seyhan, G.B. (2015). Introduction and evaluation of the notice boards designed for pre-school children and their parents within the framework of "media literacy" theme. *World Journal of Education*. 5(1), 82-93.
- Aslan, N. ve Arslan Cansever, B. (2012). Ergenlerin boş zaman değerlendirme algısı. *Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi (H.U. Journal of Education)*, 42, 23-35.
- Aslan, K., Aslan, N. ve Arslan Cansever, B. (2012). *Eğitim bilimine giriş*. Pegem Akademi, Ankara.
- Bakan, U. (2010). İlköğretim medya okuryazarlığı dersinin öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerine etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Basel, A. (Tuncer). (2013). *Eğitim fakültesi öğrencilerinin medya okur-yazarlık düzeyleri (İzmir örnekleme)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi: Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bawden, D. (2001). Information and digital literacies: A review of concepts. *Journal of Documentation*, 7 (2), 218-59.
- Buckingham, D. (2003). *Media education-literacy, learning and contemporary culture*. Cambridge: Polity Press.
- Bülbül, A. R. (2000). *Halkla ilişkiler ve tanıtım*. (2. Basım). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Carmen, L. (1999). Media and cultural studies in Australia. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 42 (8), 622-626.
- Çepni, O., Palaz, T. ve Ablak, S. (2015). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının medya ve televizyon okuryazarlık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 10/11, 431-446. DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8464>
- Demiralay, R. ve Karadeniz, Ş. (2008). İlköğretimde yaşam boyu öğrenme için bilgi okuryazarlığı becerilerinin geliştirilmesi. *Cypriot Journal of Educational Sciences*. 2(6.), 89-119.
- Dennis, E. E. (2004). Out of sight and out of mind: The media literacy needs of grown-ups. *American Behavioral Scientist*, 48 (2), 202 - 211.
- Deveci, H. ve Çengelci, T. (2008). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarından medya okuryazarlığına bir bakış. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5 (2), 25-43.
- Elma, C., Kesten, A., Dicle, A.N, Mercan, E., Çınkır, Ş., ve Palavan, Ö. (2009). İlköğretim 7. sınıf öğrencilerinin medya ve medya okuryazarlığı dersine ilişkin tutumları. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27. 93-113.

- Ertek, Z. Ö. (2013). *Sınıf öğretmenlerin medya okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Eshleman, J.R. ve Bullcroft, R. (2009). *The family*. 12th edition, NJ: Prentice Hall.
- Fedorov, A. (2003). *Media education and media literacy: Experts' opinions Unesco: Mentor: A Media Education Curriculum for Teachers in the Mediterranean*. The Thesis of Thessaloniki, First Version, 1-17.
- Galician, M.L. (2004). Introduction: High time for "Dis-Illusioning" ourselves and our media: Media literacy in the 21st century, part II: strategies for general public. *American Behavioral Scientist*, Vol:48. No: 2, 143 – 151.
- Giddens, A. (2009). *Sociology* (6th Edition). Cambridge: Polity Press.
- Gündüz Kalan, Ö. (2010). Medya okuryazarlığı ve okul öncesi çocuk: Ebeveynlerin medya okuryazarlığı bilinci üzerine bir araştırma. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 2 (39), 59-74.
- Hobbs, R. ve Frost, R. (2003). Measuring the acquisition of media-literacy skills. *Reading Research Quarterly*. 38 (3), 330-355.
- İnan, T. (2010). Öğretmen adaylarının medya okuryazarlık düzeyleri ve medya okuryazarlığına ilişkin görüşleri. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- İnan, T. (2015). Eğitim fakültesi öğrencilerinin medya okuryazarlığına ilişkin görüşleri. *EKEV Akademi Dergisi*, 19 (62), 289-306.
- Kansızoğlu, H.B. (2016). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Medya Okuryazarlığı Dersine Yönelik Görüşleri. *İlköğretim Online*, 15(2), 469-486 doi: <http://dx.doi.org/10.17051/io.2016.43360>
- Karaman, K., Karataş, A. ve Özgür, A. (2014). Öğretmen Adaylarının Medya Okuryazarlık Düzeyleri İle Eleştirel Düşünme Eğilimleri Üzerine Bir Çalışma. *Akademik Bilişim '14 - XVI. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri*, 5 - 7 Şubat, Mersin Üniversitesi.
- Karaman, K.(2010). Öğretmen adaylarının TV ve internet teknolojilerini kullanma amaç ve beklentilerinin medya okuryazarlığı bağlamında değerlendirilmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(2), 51-62.
- Karaman, K. ve Karataş, A. (2009). Öğretmen adaylarının medya okuryazarlık düzeyleri. *İlköğretim Online*, 8(3), 798-808.
- Karaman, M.K. (2010). Öğretmen adaylarının TV ve internet teknolojilerini kullanma amaç ve beklentilerinin medya okuryazarlığı bağlamında değerlendirilmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(2), 51-62.
- Karataş, A. (2008). Öğretmen adaylarının medya okuryazarlık düzeyleri. Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. 20. Baskı, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kartal, O. Y. (2007). *Ortaöğretim 10 sınıf öğrencilerinin televizyon dizilerindeki mesajları algulamalarında medya okuryazarlığının etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Kösebalaban, Doğan, N. ve Taşköprülü, Ş. S. (2008). Meslek yüksekokulu öğrencilerinin medya okuryazarlığı kavramı bağlamında medyayı kullanmaya yönelik tutumlarının belirlenmesi. *İletişim Fakültesi Hakemli Dergisi*, 32, 81-96.

- Kurt, A.A. ve Kürüm, D. (2010). Medya okuryazarlığı ve eleştirel düşünme arasındaki ilişki: Kavramsal bir bakış. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2, 20-34.
- Levin, D., Arafeh, S., Deniz, C. B. ve Gottesman, J. (2004). *Navigating the children's media landscape: A parent's and caregiver's guide*. American Institutes for Research, Washington, DC.
- Livingstone, S. (2004). Media literacy and the challenge of new information and communication technologies. *The Communication Review*, 7, 3-14.
- Manzo, K. K. (2007). Alliance provides 'Core principles' for media literacy. *Education Week*, 26.
- Mora, N. (2008). Medya ve kültürel kimlik. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 5, (1), 1-14.
- Potter, W. J. (2005). *Media literacy*. California: Sage Publications.
- RTÜK ve MEB. (2006). *Dersimiz medya okuryazarlığı*. <http://www.medyaokuryazarligi.org.tr/etkinlikler/> (Erişim Tarihi: 05.05.2012)
- RTÜK (2007). *İlköğretim medya okuryazarlığı dersi öğretmen el kitabı*. Ankara: Medya Okuryazarlığı Dersi Öğretmen El Kitabı Yayın Kurulu.
- Sarı, H. (2012). *Sosyal medya ve uygulamalarının on-line halkla ilişkiler açısından değerlendirilmesi*. <http://www.hasansari.com.tr/upload/98603353.pdf> (Erişim Tarihi: 05.05.2012)
- Scharrer, E. (2009). Measuring the effects of a media literacy program on conflict and violence. *Journal of Media Literacy Education*, 1, 12-27.
- Som, S. ve Kurt, A. A. (2012). Bilgisayar ve öğretim teknolojileri eğitimi bölümü öğrencilerinin medya okuryazarlık düzeyleri. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 2 (1), 104-119.
- Thoman, E. ve Jolls, T. (2003). *Literacy for the 21st century an overview & orientation guide to media literacy education*. Center for Media Literacy.
- Thoman, E. ve Jolls, T. (2008). *21. yüzyıl okuryazarlığı: Medya okuryazarlığına genel bir bakış ve sınıf içi etkinlikler [Literacy for the 21st century: An overview and orientation guide to media literacy education]*. (Cev. C. Elma ve A. Kesten) Ankara: Ekinoks Yayınevi.
- Toker Erdoğan, M. (2010). *Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasında medya okur yazarlığının rolü*. Ankara: Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. Uzmanlık Tezi,
- Yeşil, R. ve Korkmaz, Ö. (2008). Öğretmen adaylarının TV bağımlılıkları, okuryazarlık düzeyleri ve eğitselliğine ilişkin düşünceleri. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26, 55-72.

Extended Abstract

Introduction: *This study was designed to inquire the media literacy levels of prospective teachers in Education Faculties in Izmir. The technologic developments over the last quarter of the 20th century have resulted in inevitable changes to our social and cultural lives. As a result, individuals are now expected to be equipped with the knowledge in a number of different areas including science, culture, economics, technology, and media. In general, media literacy refers to the ability to use information channels efficiently; to perceive and analyze messages through these channels (Alagöz, 2012); and to evaluate and transfer them (Thoman & Jolls, 2008). In other words, it is an "individual's ability to benefit from media channels*

and know how to use them; an ability to receive, perceive, internalize, elaborate, criticize and evaluate; and, to transfer messages from 'traditional' media (newspaper, magazine, radio, television etc.) and 'new' media (Internet, mobile phone, game pad etc.) to others through oral or written language (Aslan, et. al.,2012, p. 47). In today's information age, it is thus expected that media literates will develop a critical perspective on and evaluate and analyze the media messages they read, hear, or see (Arslan-Cansever, 2013). In developed countries, media literacy has been the subject of the education. In order to structure the awareness for it for the young generations, it has been included in the curriculum of the education system (Toker Erdoğan, 2010). However, in Turkey, it has put into the school programs since 2007 (Som & Kurt, 2012). Considering the teachers' important guidance for the students in educating and building up positive attitudes in their lives, media literacy grows to be more important to acquire (Adıgüzel, 2005).

Method: *This study aims at inquiring the Education faculty students' relationship between their media literacy levels, demographic characteristics and the mass media (the new media). In the faculties of Dokuz Eylül University and Ege University, the survey was applied to 705 prospective teachers who voluntarily participated in. It is a descriptive survey model. The data gathered from the surveys were analyzed by means of a statistics package program, SPSS 17.0 on the computer. Frequency and percentage statistics were utilized to determine the relationship between demographic characteristics of the students and the mass media, and also, the mean and standart deviation statistics were used to determine the media literacy levels. One Way Anova Test and Scheffe Test were utilized to inquire the differences in the relationships between the media literacy levels of the students and demographic characteristics and the mass media.*

Findings: *In this research, the findings indicated that the highest score of the media literacy level of the prospective teachers in Education Faculties was "acquiring knowledge" (= 3,947) dimension, and the lowest was "analizing and reaction" (= 3,677) dimension. This explained that the media literacy levels of the participants were above the average level, which is good. Moreover, "acquiring knowledge", and "judging and getting the hidden messages" dimensions reflected the gender difference positively for female participants. As such, the participants' frequency of computer use did not make any difference "in analizing and reaction" dimension, but it indicated differences in "acquiring knowledge", and "judging and getting the hidden messages" dimensions.*

Discussion and Conclusion: *It has been the fact that teachers have a significant impact on the development of a society. They shape and guide the society by working with children, so that, they are expected to build the future with a high level of welfare. The prospective teachers who are considered to have such an important role in educating the students for future citizenship should be achieving the required media literacy talents. The findings indicated that Education faculty*

students' media literacy levels were a little higher than the moderate level. However, the variables such as age and department were not found to be effecting to the media literacy levels. Whereas, the variables of gender, having a computer, and having internet connection were found to be contributing to the media literacy levels of the participants. Likewise, it was found significant that the level of the "judging and getting the hidden messages" dimension increased being parallel with the increase in the frequency of the computer use. As a conclusion, the Turkish education system should be developed by the new reforms dealing with the global changes in the educational systems in the World. Initially, the training of the prospective teachers in Education faculties to become effective and qualified leaders with the acquired knowledge of media literacy, they should be provided with qualified teacher training and education programmes. Next, the media literacy subject should be in the curriculums of the elementary and the middle schools of MONE. And, the training of the parents about media literacy should be included to the programmes. In this vein, with the help of these education programs, the prospective teachers' awareness for media literacy could be developed to contribute to their future success in their professions as educating the new generations of Turkey.